

ÚJ TENDENCIÁK ÉS MÓDSZEREK A FORDÍTÁSI FOLYAMATBAN: A TERMINOLÓGIA ÉS A DOKUMENTÁCIÓ SZEREPE¹

FÓRIS ÁGOTA

KRE Magyar Nyelvtudományi Tanszék, TERMIK

E-mail: foris.agota@kre.hu

New Tendencies and Methods in the Translation Process: the Role of Terminology and Documentation. Terminology plays an important role in the daily process of translators and translation agencies. In recent years, the translation market has undergone major changes: the volume of texts to be translated has increased and the use of computer-assisted translation tools in the translation process has become a basic requirement. The purpose of the study is to review the role of translation and terminology in the translation process, to introduce translation-oriented terminology, and to highlight new trends and methods in the translation process, especially the role of terminology and documentation.

Keywords: terminology, translation, translation-oriented terminography, documentation, translation process

1. A terminológia szerepe a fordítási folyamatban

A fordítók és a fordítóirodák mindennapi munkafolyamataiban a terminológia fontos szerepet játszik. A fordítói gyakorlatban a fordító feladata leggyakrabban szakszövegek fordítása, amihez a fordító magas szintű szakmai kompetenciája az adott témában elengedhetetlen. Ahhoz, hogy a fordított szövegek koherensek legyenek és a megfelelő kohéziót is megteremtse a fordító, a forrásnyelven és a célnyelven egyaránt törekedni kell a terminusok következetes használatára. A terminusok a szövegkohézió kialakításához lényegesen járulnak hozzá a fogalmi ismeretek közvetítésével. A szakszövegek fordításakor fontos a kognitív tartalom fogalmi rendszerének megőrzése és koherens megjelenítése. A terminusok – mint a fogalmak jelölői és egyben jelentésük közvetítői – ezért jelentős szerepet játszanak a szövegekben, következetes és pontos használatuk elősegíti a koherencia megvalósulását (Fóris 2010). A terminológusok munkájuk során arra törekednek, hogy a terminusokat eredeti szakmai szövegekben keressék meg, hiszen a terminusokat szakértői csoportok fogadják el és használják (Zauberger 2005).

A fordító és a terminológus más-más nézőpontból közelít a terminushoz és a terminológiához. A terminológus nézőpontjából a terminusok a nyelvi jelek és a fogalmak

---

¹ A tanulmány megjelenését a Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kara „Fordítás és terminológia kapcsolata: a terminológia szerepe az interkulturális transzfer folyamatában” című kutatási pályázata támogatta.

együttesei, megközelítésükben jelentős szerepe van filozófiai és nyelvészeti irányzatoknak, kiemelten az arisztotelészi filozófiának, a klasszikus logikának, az ismeretelméletnek, a morfológiának, a szójelentéstannak, és újabban a kognitív nyelvészetnek. A fordítók nézőpontja kifejezetten gyakorlatorientált, és a terminológia nagy területéből főként *a terminológia menedzselésével* kapcsolatos ismeretekre van szükségük. Ennek megfelelően a fordításorientált terminológiai kézikönyvekben a terminológiai alapfogalmak is a gyakorlat nézőpontjából jelennek meg, általában leegyszerűsített definíciókkal. (A terminológia alapfogalmait, valamint hogy milyen hasonlóságok és különbségek vannak a terminológiai és a fordításorientált terminológiai megközelítés között, *Fordítás és terminológia: a terminológia szerepe a fordítási folyamatban* (Fóris 2018) című írásomban mutattam be részletesen. E tanulmány következtetéseit és egyes részeit itt felhasználom.)

A fordítás és a terminológia kapcsolatát többféle nézőpontból tanulmányozzák a különböző szerzők. A fordítói oldalról nézve általában három fontos kérdéskört tárgyalnak: 1) az egyik a terminushasználat (a fordítók konkrét terminusokat keresnek); 2) a másik a fordítói terminológiai adatbázisok használatának kérdései (hogyan épülnek fel, milyen adatokat tartalmaznak, mire és hogyan használhatók); 3) a harmadik pedig a terminológiával kapcsolatos ismeretek oktatása, átadása a fordítóképzésben: ez utóbbihoz tartozik a fordítások értékelése, a terminológia elméleti és gyakorlati szempontú feldolgozása a fordítóképzésben. Mindegyik téma a fordítói gyakorlatból ered.

A modern terminológiaelméletben a terminus sokféle megközelítésével találkozunk. A fordításorientált terminológiában a terminust olyan pragmatikai-kommunikatív egységnek tekintik, melyet egy meghatározott terület vagy tevékenység fogalmainak jelölésére használnak (Cabré 1998, 2008). Alakilag a terminus egy meghatározott tárgykörön belüli fogalmat jelölő lexéma, szám, jel vagy ezek kombinációja, vagyis olyan, morfológiailag heterogén összetételű elemeket nevezünk terminusnak, amelyek pragmatikailag hasonló funkciót töltenek be a szakmai kommunikációban (lásd Fóris 2013). Ebben a felfogásban terminus bármilyen jel lehet, amely fogalmat jelöl. Vagyis a terminus nem az „alakjától” válik terminussá, hanem a tartalmától. A tartalom a fogalom segítségével határozható meg, a fogalom azonban egy absztrakt entitás, a beazonosítása végeredményben mégiscsak valamilyen szóalakon keresztül lehetséges. Jelentéstani szempontból a terminus jelentésegység, ismeretalakzat.

A gyakorlatban a fordítók mindig szövegekkel dolgoznak, vagyis hozzájuk igazából a „felszín” jut el; a forrásnyelvi szóalak az, amivel a terminológiából találkozunk, és a célnyelvi szóalakot kell megfelelően megválasztaniuk (lefordítani a terminusokat forrásnyelvről célnyelvre), más pragmatikai szempontokat is figyelembe véve (pl. célcsoport, a feladó és a befogadó képzettsége, lásd Temmermann 2000). A fordítók által feltett gyakorlati jellegű kérdés – vagyis a „honnan tudom, hogy valami 'terminus'-e?” – már a forrásnyelvi szöveg analízise során jelentkezik, és a fordítástudományi szakirodalomban gyakran úgy szokták megfogalmazni, hogy honnan lehet tudni, hogy melyik nyelvi egységet lehet szabadon fordítani, és melyik kötött?

Klaudy (2007) fordítási szempontból két részre osztja a mondat részeit: „kemény/kötött” és „puha/rugalmas” elemekre; Fischer (2012) is egyetért ezzel a felosztással. A

„kemény”-„puha” felosztás szerinti fordíthatóság azonban terminológiai megközelítésből nehezen értékelhető, mivel nem a terminus fogalmi jegyeinek függvénye, hanem szaknyelvi norma kérdése. A „kemény kifejezések” esetében a feladat a forrásnyelvi terminusok célnyelvi ekvivalensének a beazonosítása, ami megfelelő szótárak, szakmai anyagok, terminológiai adatbázisok segítségével lehetséges. Mind a „kemény”, mind a „puha” kifejezések fordításához segítséget kaphat a fordító más, a témában dolgozó fordítóktól vagy szakemberektől. Több online fórum is működik, amelyeken ilyen információkat is megosztanak egymással a fordítók.

A terminológusok tehát minden *tartalmas szót* terminusnak (vagy potenciális terminusnak) tartanak, és az a feladatuk, hogy a terminusok szóalakját, jelentését, más terminusokkal való kapcsolatait és egyéb információkat rögzítsenek és a fordítók és lektorok számára hozzáférhetővé tegyenek. A fordító pedig valójában azt keresi (és gyakran azt nevezi terminusnak), ami az adott szakterületen/tárgykörben az általa ismerthez (pl. a köznyelvi jelentéshez) képest valami mást jelenthet, vagy amit a célnyelven – a köznyelvihez, illetve az általa ismerthez képest – másképp neveznek meg, illetve azokat a kifejezéseket, amelyeket kulcsszavaknak érzékel a fordítandó szövegben. A fordító nem ismeri fel a terminust az alakjáról, mert annak nincsenek speciális morfológiai jellemzői. **A terminust a jelentéséről és az adott kommunikációban betöltött szerepéről lehet felismerni; de a jelentés absztrakt fogalom, amely (legtöbbször) nem a fordítandó szövegben található meg, hanem az egyéni elmében és a közös szakmai tudásban.** Vagyis csak onnan ismerhetjük fel, ha valahol valaki már rögzítette (összekapcsolta) a célnyelvi és a forrásnyelvi szóalakot, és/vagy a definíciókat egyik vagy mindkét nyelven. Ezért sem nélkülözheti a fordító a terminológiai szótár vagy a terminológiai adatbázis segítségét.

2. A fordításorientált terminográfia

A fordítási folyamat sok lépésből álló folyamat, melyet a fordítóirodák számára az EN ISO 17100:2015 *Translation services – Requirements for translation services* című nemzetközi szabvány, és az MSZ EN ISO 17100:2015 *Fordítási szolgáltatások. Fordítási szolgáltatások követelményei* című magyar szabvány rögzít. A fordítási folyamatban a terminológia kérdéseivel elsősorban a fordítás-előkészítés során és a lektorálási-ellenőrzési fázisban kell foglalkozni; vagyis a terminológiai munkafázis a fordítandó szövegek terminológiai előkészítésekor és az ellenőrzéskor (lektorálás és minőségellenőrzés során) válik fontossá (pl. Gouadec 2002, Kurián 2003, Fóris 2018).

Az egyéni fordítók számára általában azt ajánlják a fordítóképzésekben, hogy készítsenek terminológiai glosszáriumot a szövegben előforduló terminusokról (forrásnyelvi és célnyelvi terminusok, szükség esetén definíciókkal) abból a célból, hogy a célnyelvi szövegben mindig ugyanazt a terminust használják a szövegkoherencia megteremtése, illetve megőrzése érdekében. A fordítóirodák számára már sokkal komolyabb előkészületek ajánlottak: fontos, hogy terminológiai adatbázis(oka)t hozzanak létre, és bocsássá-

nak a fordítóik rendelkezésére. A nagy mennyiségű terminust és az ezekre jellemző adatokat terminológiai adatbázisokban tárolják. A fordítók számára készülő, többnyelvű terminológiai adatokat tartalmazó adatbázisokat **fordítói terminológiai adatbázisnak** hívják. A Nemzetközi Szabványügyi Szervezet fordításorientált terminográfiának hívja az ilyen típusú munkát, és az ISO 12616:2002 számú *Translation-oriented terminography* című szabványában szabályozza a munkafolyamatot. A fordításorientált terminográfia feladata a terminológiai adatok tárolási módjának és a terminográfiai adatlapokon megtalálható adatkategóriáknak a meghatározása; módszerei lehetővé teszik a fordítók számára a célnyelvi szöveg minőségének biztosítását, a terminusok rögzítését és rendszerezését akár több nyelven is, valamint egyéb adatok tárolásának módszereit, mint pl. frazeológiai adatok, szövegszegmensek és a kontextus tárolása (a fordítási szabványokról lásd Galinski–Weissinger 2010 és Sermann 2014, 2019; a fordítói terminológiai adatbázisokról lásd pl. Tamás 2014).

A fordítóknak számos segédeszköz áll rendelkezésére a fordítás során. Ilyenek például az általános egy- és többnyelvű szótárak, a terminológiai szótárak és adatbázisok, a konceptuális (fogalomköri) szótárak, a különböző kézikönyvek, bibliográfiák, honlapok, tájékoztatók, prospektusok stb. (nyomtatott, elektronikus vagy online formátumban). A fordítókat segítő számos eszközt összefoglaló néven CAT-eszközökként emlegetik (pl. fordítómemóriát tartalmazó eszközök, terminológiakezelők, korpuszelemzők, szótárak, kiadványszerkesztő programok), illetve ezeknek azt a fajtáját, amely fordítómemóriát tartalmaz, fordítási környezetnek hívják (részei pl. a fordítómemória, a terminológiakezelő, a szöveg-párhuzamosító) (részletesen lásd Ábrányi 2015, Varga 2015).

Manapság jellemző a *csoportos fordítás*: vagyis több fordító dolgozik egy időben ugyanazon a fordítandó anyagon. A fordítóirodák jellemzően éveken keresztül fordítanak ugyanabban a témában megrendelőknak úgy, hogy egyszerre, egy időben több fordító dolgozik ugyanazon az anyagon. Egyrésztől tehát magánál az irodánál újabb és újabb dokumentumokat fordítanak ugyanabban a témában (pl. az európai uniós intézmények jogszabályai, melyeket minden egyes átdolgozás után újra kell(ene) fordítani a hivatalos nyelvekre, vagy pl. autóiipari cégeknél egy új modell megjelenésekor a használati utasítások, műszerkönyvek fordításai); másrésztől több ezer oldalas fordítások rövid határidőre történő elkészítésekor az a leggyorsabb, ha egyszerre több fordító dolgozik ezeken az anyagokon. Ilyenkor a szövegek koherenciája, terminológiai egységessége csak úgy tartható fenn, ha már előre szabályozzák a terminushasználatot úgy, hogy maga a fordítóiroda gondoskodik a terminológiai adatbázis elkészítéséről. A fordítói terminológiai adatbázist általában egy hozzáértő szakember kezeli (terminológus, esetleg olyan gyakorlott fordító vagy nyelvi szakértő, aki jártas a terminológiai munkafolyamatban). Ezeknek a terminológiai adatbázisoknak az elkészítésére, kezelésére ma már számos fordítástámogató rendszer (fordítási környezet) létezik, melyek általában két alapvető részből állnak: fordítási memóriából (angolul translation memory, TM) és terminológiai adatbázisból (angolul terminology database, TD). A Magyarországon elterjedt két legismertebb fordítástámogató szoftver a Trados (tech-lingua.hu) és MemoQ (www.memoq.

com). Amikor a fordítástámogató szoftvereket egy iroda megvásárolja, csak a keretrendszer kapja meg, a nyelvi adatokat (szövegeket, terminusokat) a vásárlónak kell a rendszerbe feltöltenie (lásd még részletesen Ábrányi 2015, Tamás 2015, továbbá mint a terminológiai cédulák elkészítésére: Tamás 2017).

A terminológiai adatbázis elkészítése, használata és naprakészen tartása egyúttal a minőségbiztosítás alapja is a fordítási munkafolyamatban. Amikor minőségellenőrző szoftverekkel ellenőrzik a terminológia megfelelőségét a fordítási munkafolyamat végén, az csak úgy lehetséges, ha van mivel összevetni a fordító által használt terminusokat. Vagyis, ha egy fordítóirodának nincs terminológiai adatbázisa, nem lehet objektíven ellenőrizni, hogy a fordító a megfelelő terminusokat használta-e a célnyelvben. – Ezért is tartom jelentős lépésnek, hogy az Országos Fordító és Fordításhitelesítő Iroda nagyívű terminológiai fejlesztéseket hajtott végre az utóbbi években, amelynek az eredményei máris megmutatkoznak (lásd Németh 2018).

3. Új tendenciák és módszerek a fordítási folyamatban: a dokumentáció szerepe

Az utóbbi évtizedben jelentősen megváltoztak a fordítás módszerei és a fordítási folyamat szereplői, és nagymértékben megnőtt a fordítandó szövegek mennyisége. Már Várnai és Mészáros (2011: 8) is felhívta a figyelmet arra, hogy nagyon megnőtt a fordítások iránti igény, ez pedig a módszerek és a résztvevők körének átalakulásával járt; a korábbi-nál is nagyobb szerephez jut a *lokalizáció* és az *internacionalizáció*, a változások pedig azt eredményezték, hogy a fordítási munkához alapos szervezés és komoly technikai háttér és sok szereplő összehangolt csapatmunkája szükséges. Eszenyi is úgy látja, hogy

„a 2010-es évek fordítói piacán (...) sok minden megváltozott. Sokat fejlődött az idegennyelv-oktatás, és alapvető elvárássá vált az idegen nyelvek ismerete. A fordítótól elvárt szolgáltatás is komplexebbé vált, és új kompetenciák elsajátítására van szükség ahhoz, hogy valaki biztos lábon álljon a szakmában, elsősorban az információkeresés és a fordítástámogató eszközök terén” (Eszenyi 2015: 11).

Vagyis a megfelelő anyanyelvi és idegen nyelvi tudáson túl az egyéni fordítónak sok más ismerettel és készséggel kell rendelkeznie, pl. interkulturális, információkeresési, technikai, vállalkozói stb. ismeretekkel és készségekkel. Egy-egy fordítási projekt szakaszait projektmenedzserek koordinálják, és ehhez fordítástámogató és projektmenedzsment-szoftvereket használnak. Szondy (2015: 26–28) öt nagy részre osztja a fordítási folyamatot: 1. *indítás* (ajánlatkérés; feladatmeghatározás, tájékozódás; árazás, ajánlatadás); 2. *tervezés* (ütemezés; munkafolyamatok tervezése, pontosság); 3. *előkészítés* (fájlok előkészítése; referenciák, terminológia előkészítése; technikai környezet előkészítése); 4. *fordítás* (fordítás; terminológia, TM-találatok felhasználása; kutatás; lektorálás, ellenőrzés); 5. *lezárás* (önellenőrzés; utómunka, szerkesztés; leadandók előkészítése, leadás).

A fordítási projekt összetettsége következtében a fordítócégek nemcsak egyéni fordítókat foglalkoztatnak (akár főállásban, akár megbízással), hanem projektmenedzsereket, lektorokat, terminológusokat, nyelvi vezetőket; a fordítások pedig speciális fordítástámogató eszközök segítségével készülnek. *A szakírás és a dokumentáció mint nyelven belüli fordítás* című írásunkban (Fóris–Faludi 2019) is felhívjuk a figyelmet arra, hogy a lokalizáció következtében a fordítási munkafolyamat sok részre lett bontva, ezért a korábbinál is jobban felértékelődik a projektmenedzsment szerepe; továbbá, hogy ebben a folyamatban a fordítókat újfajta szakemberek is segítik: a *lokalizációs mérnök* (*file engineer* vagy *localization engineer*), valamint a *kiadványszerkesztő* (*DTP Operator*).

Egy olyan tendencia is észrevehető, hogy a fordítóirodák egyre gyakrabban kapnak megbízást arra, hogy a fordítási, szerkesztési feladatokon túl dokumentációs munkákat is végezzenek. A dokumentáció fordításra alkalmassá tétele az internacionalizációval kezdődik, amikor a szöveget úgy írják meg, vagy úgy alakítják át, hogy az alkalmas legyen a fordításra. Ez a kiinduló szöveg a legtöbb esetben angol nyelvű. Az online vásárlási szokások és az okoseszközök elterjedése teljesen megváltoztatta a fogyasztói szokásokat, amelyeknek a hagyományos kézikönyvek és dokumentálási módok már egyáltalán nem felelnek meg, ennek következtében az információhoz való hozzáférés módját is meg kellett változtatni. Hagyományosan egy kézikönyvet vagy egy használati útmutatót vett elő a vásárló, ha valamilyen részletet szeretett volna megtudni a termékről, esetleg letölthetett egy kézikönyvet – de ez ma már nem elég gyors és nem elég hatékony formája a tájékozódásnak. Ma már moduláris szerkezetű mikroszövegeket készítenek, amelyeket egy központi adatbázisban tárolnak, és minden egyes változtatást ezen keresztül hajtanak végre. A felhasználók mindenütt ugyanazt az információt találják, a szöveg sok helyen felhasználható, sokszor újrafelhasználható és felhasználóbarát:

Az információ pedig akkor lesz hatékony, ha személyre szabott, azaz pont a felhasználó kérdését válaszolja meg; skálázható, azaz elsöre csak annyi információt nyújt, mint amennyi a kérdés megválaszolásához feltétlenül szükséges, de további érdeklődés esetén az információ mennyisége bővíthető; jól kereshető, könnyen előhívható; újrafelhasználható, és illeszkedik az automatizálási folyamatokba. Ez csak úgy valósítható meg, ha az információt nem folyó szövegben tároljuk, hanem úgynevezett moduláris szerkezetben, ahol minden egyes információmorzsa különálló, önmagában is értelmes egység. Ezeket a kis, lényegre törő információbuborékokat kell kereshetővé és elérhetővé tenni, és egy dokumentumtérkép mentén ezekből épülhetnek fel a hagyományos kézikönyvek és útmutatók (...). Fontos, hogy ugyanaz az információbuborék kerüljön a különféle dokumentumokba, tehát ugyanaz az adat szerepeljen a használati útmutatóban, mint a szervizkönyvben, a telephelyen vezetett alkatrészlistában, és ez álljon az ügyfélszolgálat rendelkezésére is. Fontos az is, hogy minden a központi adatbázisban legyen tárolva, ahol a cég legkülönbözőbb részlegei és szakemberei is könnyen, gyorsan hozzáférnek, tehát megtalálják a már létező

dokumentumokat, és nem készítenek feleslegesen saját (megegyező vagy majdnem megegyező tartalmú) verziókat. (B. Papp 2019: megjelenés alatt)

A felhasználók szeretik az információkat a saját anyanyelvükön is megtalálni; ezért – elsősorban a felhasználók számára készített műszaki dokumentációs anyagokat – az adott országban használatos hivatalos nyelv(ek)re is le kell fordítani, és hozzáférhetővé kell tenni ugyanilyen mikroszövegekben, még hozzá oly módon, hogy az információk minden nyelven megegyezzenek, és könnyedén megtalálhatók legyenek. Ebből is látható, hogy a műszaki dokumentáció szerepe az utóbbi időszakban nagyon felértékelődött: a globalizáció, a soknyelvű gazdasági piac megköveteli, hogy a műszaki dokumentáció minden olyan nyelven elérhető legyen, amely nyelvterületen a terméket árusítják. A gyártó kötelezettsége elkészíteni a műszaki dokumentációt, beleértve a kifelé irányuló dokumentáció legfontosabb elemét, a felhasználói dokumentációt (használati utasítást) is, az importőrt pedig törvény kötelezi a felhasználói dokumentáció célnyelven való elérhetővé tételére (2012. évi LXXXVIII. tv.). (A TERMIK-nek ezekkel az új tendenciákkal kapcsolatos tanulmánygyűjteményét lásd Fóris–Bölcskei szerk. 2019, megjelenés alatt.)

4. Összefoglalás

A fordítói piac nagy változáson ment át az utóbbi évtizedben: átalakult a módszerek és a résztvevők köre; a korábbinál is nagyobb szerephez jut a lokalizáció és az internacionalizáció, a változások pedig azt eredményezték, hogy a fordítási munkához alapos szervezés, komoly technikai háttér, sok szereplő összehangolt csapatmunkája szükséges, ezért alapkövetelménnyé vált a fordítástámogató eszközök használata. Új tendencia, hogy a fordítóirodák a fordítási, szerkesztési feladatokon túl egyre gyakrabban kapnak megbízást dokumentációs munkákra.

A tanulmányban áttekintettem a fordítás és terminológia szerepét a fordítási folyamatban, bemutattam a fordításorientált terminográfiát, és rámutattam a fordítási munkafolyamatban megjelenő új tendenciákra és módszerekre, kiemelten a terminológia és a dokumentáció szerepére.

Irodalom

- Ábrányi Henrietta 2015. Fordítási környezetek. In: Horváth Ildikó (szerk.) *A modern fordító és tolmács*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó. 147–160.
- B. Papp Eszter 2019. A professzionális dokumentáció a 21. században. In: Fóris Ágota – Bölcseki Andrea (szerk.) *Dokumentáció, tartalomfejlesztés és szakírás*. Budapest: L'Harmattan. Megjelenés alatt.

- Cabré, Maria Teresa 1998. *Terminology. Theory, Methods and Applications*. (Terminology and Lexicography Research and Practice I). Amsterdam–Philadelphia: John Benjamins.
- Cabré, Maria Teresa 2008. A terminológia elméletei. Leírás (deskripció), előírás (preskripció) és magyarázat. (Ford.: B. Papp Eszter) *Magyar Terminológia* 1. évf. 1. sz. 11–42.
- Eszenyi Réka 2015. Hány lábon álljon a fordító? A modern fordító profilja. In: Horváth Ildikó (szerk.) *A modern fordító és tolmács*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó. 11–20.
- Fischer Márta 2012. Elméleti és módszertani adalék a terminológia oktatásához I. Terminológiaelméleti alapkérdések a fordításban. *Fordítástudomány* XVI. évf. 2. sz. 5–30.
- Fóris Ágota 2010. A szaknyelvkutatás modelljei és módszerei: szociolingvisztikai megközelítés. *Magyar Nyelv* 106. évf. 4. sz. 424–438.
- Fóris Ágota 2013. A terminológiaoktatás mint a magyar nyelv, kultúra és identitás támogatása. *Magyar Terminológia* 6. évf. 2. sz. 185–195.
- Fóris Ágota 2018. Fordítás és terminológia: a terminológia szerepe a fordítási folyamatban. In: Robin Edina – Zachar Viktor (szerk.) *Fordítás ma és holnap*. Budapest: L'Harmattan. 71–90.
- Fóris Ágota – Bölcskei Andrea (szerk.) 2019. *Dokumentáció, tartalomfejlesztés és szakírás*. Budapest: L'Harmattan. Megjelenés alatt.
- Fóris Ágota – Faludi Andrea 2019. A szakírás és a dokumentáció mint nyelven belüli fordítás. In: Fóris Ágota – Bölcskei Andrea (szerk.) *Dokumentáció, tartalomfejlesztés és szakírás*. Budapest: L'Harmattan. Megjelenés alatt.
- Galinski, Christian – Weissinger, Reinhard 2010. Terminológiai szabványosítás és fordítási szabványok. (Ford.: B. Papp Eszter) *Magyar Terminológia* 3. évf. 1. sz. 8–21.
- Gouadec, Daniel 2002. *Traduction, terminologie, rédaction. Colloque international 2001 sur la traduction spécialisée Université de Rennes 2*. Paris: La Maison du Dictionnaire.
- Klaudy Kinga 2007 (2004¹). Az EU-szakszövegek fordításának oktatása. In: Klaudy K. (szerk.) *Nyelv és fordítás*. Budapest: Tinta Könyvkiadó. 255–266.
- Kurián Ágnes 2003. A fordításoktatás korszerűsítése, új irányzatai. In: Klaudy Kinga (szerk.) *Fordítás és tolmácsolás az ezredfordulón*. Budapest: Scholastica. 22–29.
- Németh Gabriella 2018. Jogi és közigazgatási terminológiai fejlesztések az állami fordítószolgálat tevékenységében. In: Fóris Ágota – Bölcskei Andrea (szerk.) *Terminológiasztratégiai kihívások a magyar nyelvterületen*. Budapest: L'Harmattan – Magyar Nyelvstratégiai Intézet. 24–30.
- Sermann Eszter 2014. *A terminológiai szabványosítás és terminológiai harmonizáció fordítási vonatkozásai*. Budapest: ELTE BTK. Kézirat.
- Sermann Eszter 2019. A terminológiai munkafolyamatok és a fordítás szempontjából releváns ISO-szabványok. In: Fóris Ágota – Bölcskei Andrea (szerk.) *A szabványosítás fordítási és terminológiai vonatkozásai*. Budapest: L'Harmattan. Megjelenés alatt.
- Szondy Melinda 2015. A fordító mint fordításszolgáltató. In: Horváth Ildikó (szerk.) *A modern fordító és tolmács*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó. 21–34.
- Tamás Dóra Mária 2014. *A gazdasági szakszövegek fordításának terminológiai kérdéseiről*. Fordítástudományi értekezések I. Budapest: ELTE BTK Fordító- és Tolmácsképző Tanácsok.
- Tamás Dóra Mária 2015. A fordító mint terminológus. In: Horváth Ildikó (szerk.) *A modern fordító és tolmács*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó. 47–66.

- Tamás Dóra Mária 2017. *Bevezetés a jogi terminológiába a terminológus szemüvegén át*. Budapest. ELTE Eötvös Kiadó.
- Temmermann, Rita 2000. *Towards New Ways of Terminology Description. The sociocognitive approach*. Amsterdam–Philadelphia: John Benjamins.
- Varga Katalin 2015. Fordítások technikai előkészítése és utómunkája. In: Horváth Ildikó (szerk.) *A modern fordító és tolmács*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó. 83–96.
- Várnai Judit Szilvia – Mészáros Andrea Éva 2011. *Fordítókatalauz. Hogyan igazodjunk el az angol nyelvű jogi és európai uniós szövegek útvesztőjében?* Budapest: Tinta Könyvkiadó.
- Zauberga, Ieva 2005. Handling Terminology in Translation. In: Károly Krisztina – Fóris Ágota (eds.) *New Trends in Translation Studies. In Honour of Kinga Klaudy*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 107–116.

Források

2012. évi LXXXVIII. törvény – a termékek piacfelügyeletéről.
- EN ISO 17100:2015 Translation services – Requirements for translation services.
- ISO 12616:2002 Translation-oriented terminography.
- MSZ EN ISO 17100:2015 Fordítási szolgáltatások. Fordítási szolgáltatások követelményei.